

ΗΜΕΡΙΔΑ ΑΝΟΙΚΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Θεσμικό Πλαίσιο: Ευρωπαϊκή νομοθεσία, Νόμοι 3448/2006 και 4305/2014: Η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα ως προϋπόθεση για την περαιτέρω χρήση αυτών

Δρ. Βασιλική Νταλάκου

Νομικός συνεργάτης Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης
Μέλος Σ.Ε.Π. Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Αθήνα, Δεκέμβριος 2019

ν. 4305/2014 (ΦΕΚ Α' 237)

«Ανοικτή διάθεση και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων του δημόσιου τομέα, τροποποίηση του ν. 3448/2006 (Α' 57), προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της οδηγίας 2013/37/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, Περαιτέρω ενίσχυση της διαφάνειας, ...και άλλες διατάξεις»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Η Ταυτότητα του Κεφαλαίου Α' του ν. 4305/2014 (άρθρα 1-14)

Εναρμόνιση με Ευρωπαϊκό Δίκαιο: προσαρμογή στις προβλέψεις της οδηγίας 2013/37 ΕΕ (προθεσμία εναρμόνισης: 18 Ιουλίου 2015)

Νομοθέτημα που τροποποιεί:

ν. 3448/2006 «Για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα...» ο οποίος επίσης αποτελούσε εναρμόνιση με την οδηγία 2003/98/ΕΚ σχετικά με την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα»

Κωδικοποίηση

Τα άρθρα 1- 13 του ν. 3448/2006 κωδικοποιήθηκαν στα άρθρα 5-20 π.δ. 28/2015

Τροποποιήσεις

Η παρ. 5 άρθρου 5 (προσβολή της απόφασης του ΓΕΕΔ ενώπιον του Τριμελούς Διοικητικού Εφετείου) και η παρ. 5 άρθρου 10 (έλεγχος εφαρμογής από το ΣΕΕΔ) καταργήθηκαν από τις παρ. 19 και 20 Ν. 4622/2019 (Επιτελικό Κράτος)

Ζητήματα καλής νομοθέτησης:

η έκθεση ανάλυσης συνεπειών ρύθμισης, η διαβούλευση και η σχετική έκθεση αφορούν μόνο τα κεφάλαια Α' και Β' του νόμου (άρθρα 1-16 από τα 67 άρθρα του ν. 4305/2014)

Τα καινοτόμα στοιχεία του ν. 4305/2014 έναντι της οδηγίας 2013/37/ΕΕ (1/2)

- Open by default: Αρχή της εξ ορισμού ανοικτής διάθεσης και περαιτέρω χρήσης της δημόσιας πληροφορίας
- Επέκταση πεδίου εφαρμογής, πλην των εγγράφων, σε πληροφορίες και δεδομένα
- Πρόβλεψη ανοικτής διάθεσης «συνόλων δεδομένων» (datasets)
- Σύσταση “Μητρώου Ανοικτών Δεδομένων του Δημοσίου”
- Ετήσιος διαγωνισμός αξιοποίησης ανοικτών δεδομένων
- Βραβεία αριστείας για δημόσιους φορείς
- Ετήσια έκθεση προς τη Βουλή (ex post evaluation)

Τα καινοτόμα στοιχεία του ν. 4305/2014 έναντι της οδηγίας 2013/37/ΕΕ (2/2)

- Καταγραφή του συνόλου των δεδομένων *κάθε* δημόσιου φορέα
- Έκδοση απόφασης από *κάθε* δημόσιο φορέα σχετικά με τα δεδομένα που κατέχει και τη μορφή διάθεσής τους
- Ελεύθερη διάθεση των δεδομένων αν οι δημόσιοι φορείς αδρανήσουν και παρέλθουν οι προθεσμίες
- Απλοποίηση διαδικασίας διοικητικής και δικαστικής προστασίας σε περίπτωση έκδοσης απορριπτικής απόφασης

Λοιπές νέες διατάξεις ν. 4305/2014 και οδηγίας 2013/37/ΕΕ

- επέκταση του πεδίου εφαρμογής σε βιβλιοθήκες, μουσεία και αρχεία
- Προσθήκη ανεξάρτητων αρχών στους υπόχρεους φορείς
- Ορισμοί νέων εννοιών: “έγγραφο σε μηχαναγνώσιμο μορφότυπο”, “ανοικτό μορφότυπο”, “ανοικτό επίσημο πρότυπο”
- Εξειδίκευση κανόνων χρέωσης, αδειών και επιβολής τελών

Αρχή της ανοικτής διάθεσης δημόσιας πληροφορίας (open by default)

- «ανοιχτά δεδομένα» δεδομένα τα οποία τίθενται δωρεάν στη διάθεση όλων για περαιτέρω χρήση τόσο για εμπορικούς όσο και για μη εμπορικούς σκοπούς
- Αντικαθίσταται η ισχύουσα ρύθμιση όπου η πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία προϋποθέτει αίτημα του ενδιαφερόμενου
- υποχρέωση δημόσιων φορέων να προσφέρουν τα έγγραφα, τις πληροφορίες και τα δεδομένα τους ανοικτά για περαιτέρω χρήση, εκτός εάν η πρόσβαση περιορίζεται ή απαγορεύεται βάσει ειδικών διατάξεων και αυτό αιτιολογείται ειδικώς

Έννοια του «εγγράφου»

- όχι μόνο το καθ' εαυτό έγγραφο, αλλά και τμήμα εγγράφου, πληροφορία ή δεδομένο
- που εκδίδεται ή έχει ανατεθεί προς διαχείριση στους φορείς του δημόσιου τομέα
- ή βρίσκεται σε αρχεία (φακέλους) και χρησιμοποιήθηκε ή λήφθηκε υπόψη για τον καθορισμό της διοικητικής τους δράσης (ιδιωτικό έγγραφο)
- ανεξάρτητα από το μέσο αποτύπωσης που χρησιμοποιείται (π.χ. αποτύπωση σε χαρτί, αποθήκευση σε ηλεκτρονική μορφή ή ηχητική, οπτική, οπτικοακουστική εγγραφή).

Παραδείγματα εγγράφων

- μελέτες,
- πρακτικά,
- στατιστικά στοιχεία,
- εγκύκλιοι οδηγίες,
- απαντήσεις των διοικητικών αρχών,
- γνωμοδοτήσεις,
- αποφάσεις,
- αναφορές,

κλπ

Κατηγορίες εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων

- α) όσα διατίθενται **στο διαδίκτυο** σε ανοικτό μηχαναγνώσιμο μορφότυπο σύμφωνα με ανοικτά πρότυπα,
- β) όσα διατίθενται ανοικτά για περαιτέρω χρήση, αλλά **δεν είναι δυνατή η διαδικτυακή διάθεσή τους**. Απαιτείται υποβολή αίτησης.
- γ) εκείνα για τα οποία οι δημόσιοι φορείς εξαιρετικώς επιβάλλουν **όρους μέσω αδειοδότησης ή επιβολής τελών**.
- δ) εκείνα για τα οποία **απαγορεύεται η πρόσβαση** δυνάμει νομοθετικών προβλέψεων: προστασία προσωπικών δεδομένων, εθνικής ασφάλειας, άμυνας ή δημόσιας τάξης, πνευματικής ιδιοκτησίας, απορρητών κ.ο.κ.)

Έγγραφα που εξαιρούνται της ανοικτής διάθεσης I

- α) η παροχή των οποίων είναι δραστηριότητα που δεν εμπίπτει στη δημόσια αποστολή των οικείων φορέων του δημόσιου τομέα,
- β) Για τα οποία τρίτοι διαθέτουν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας
- γ) όταν η πρόσβαση αποκλείεται βάσει άλλων διατάξεων και ιδίως αν αφορούν:
- την εθνική ασφάλεια, άμυνα, δημόσια τάξη, εξωτερική πολιτική ή ασφάλεια πληροφοριακών συστημάτων,
 - το φορολογικό απόρρητο και το στατιστικό απόρρητο
 - το εμπορικό, βιομηχανικό, επιχειρηματικό, επαγγελματικό ή εταιρικό απόρρητο,
 - την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς
- γα) σε όσα απαιτείται από ειδικές διατάξεις η απόδειξη ειδικού εννόμου συμφέροντος από τους πολίτες ή τις επιχειρήσεις,
- γβ) σε όσα περιέχουν μόνο λογότυπα, εμβλήματα και σήματα

Έγγραφα που εξαιρούνται της ανοικτής διάθεσης II

- γγ) σε όσα είτε η πρόσβαση απαγορεύεται ή περιορίζεται για λόγους προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, είτε στα οποία επιτρέπεται η πρόσβαση, η περαιτέρω χρήση τους όμως είναι ασυμβίβαστη βάσει νόμου με τη νομοθεσία για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
- δ) όσα βρίσκονται στην κατοχή δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών φορέων, με σκοπό την εκπλήρωση δημόσιας αποστολής με τη μορφή ραδιοτηλεοπτικής εκπομπής.
- ε) όσα ευρίσκονται στην κατοχή εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων (με την εξαίρεση βιβλιοθηκών ΑΕΙ), ή πολιτιστικών ιδρυμάτων (εκτός βιβλιοθηκών, μουσείων και αρχείων)

Διαθέσιμοι μορφότευποι

- σε οιαδήποτε προϋπάρχουσα μορφή ή γλώσσα
- εφόσον είναι δυνατό, σε ανοικτό και μηχαναγνώσιμο μορφότευπο, μαζί με τα μεταδεδομένα τους στο διαδικτυακό τόπο www.data.gov.gr ή την ιστοσελίδα του φορέα με σύμφωνα ανοικτά, επίσημα πρότυπα με διασυνδέσεις προγραμματισμού εφαρμογών.

Δεν υφίσταται υποχρέωση όταν απαιτείται δυσανάλογη προσπάθεια που υπερβαίνει έναν απλό χειρισμό (π.χ. η προσπάθεια που απαιτείται για την ψηφιοποίηση έγχαρτων αρχείων)

Διακοπή διάθεσης ανοικτών δεδομένων

- Οι δημόσιοι φορείς *δεν υποχρεούνται* να συνεχίσουν την παραγωγή και αποθήκευση συγκεκριμένου τύπου εγγράφων, πληροφοριών ή δεδομένων αποκλειστικά για τον σκοπό της περαιτέρω χρήσης τους από τρίτους
- Στην περίπτωση διακοπής της παραγωγής και αποθήκευσης, προηγείται δημόσια ανακοίνωση πριν από 30 εργάσιμες ημέρες στο διαδικτυακό τόπο data.gov.gr και στην ιστοσελίδα του φορέα

Αποκλειστικές συμφωνίες δημόσιων φορέων με ιδιώτες

- επιτρέπονται μόνον στις περιπτώσεις που είναι αναγκαίο για την παροχή υπηρεσίας προς το δημόσιο συμφέρον
- δεν θεμελιώνουν αποκλειστικά δικαιώματα και δεν εμποδίζουν την περαιτέρω χρήση των εγγράφων αυτών
- ειδικές διατάξεις για τις συμφωνίες ψηφιοποίησης πολιτιστικών πόρων λόγω της επέκτασης του πεδίου εφαρμογής σε βιβλιοθήκες, μουσεία και αρχεία

Διαδικαστικές εγγυήσεις για την εφαρμογή του νόμου

- α) Καθορισμός συγκεκριμένων δημοσίων υπαλλήλων για την εξασφάλιση της ανοικτής διάθεσης των δεδομένων: Ο.Δ.Ε. Προγράμματος Διαύγεια

- β) Αποκλειστικές προθεσμίες για τον καθορισμό των συνόλων δεδομένων που διατίθενται ελεύθερα και εκείνων για τα οποία αιτιολογημένα αποκλείεται η πρόσβαση, ή παρέχεται υπό όρους

- γ) έλεγχος της εφαρμογής του νόμου από το Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (καταργήθηκε ν. 4622/2019)

Νέες προκλήσεις και ερωτήματα

- Ολοκλήρωση της εφαρμογής του νόμου στο σύνολο του δημόσιου τομέα – επικαιροποίηση των αρχικών αποφάσεων των φορέων
- Ολοκλήρωση της έκδοσης των προβλεπόμενων κανονιστικών πράξεων
- Ποιότητα των αναρτημένων δεδομένων
- Επιπτώσεις των τεχνολογικών εξελίξεων στην ανάρτηση των δημόσιων δεδομένων στην πλατφόρμα data.gov.gr
- Προσαρμογή της χώρας μας στην οδηγία 2019/1024 για τα ανοικτά δεδομένα και την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα
- Οι επιπτώσεις του Κανονισμού GDPR στις πολιτικές για τα ανοικτά δεδομένα